

DAGENS FRÅGOR

Den andra valrörelsen

Socialdemokraternas valrörelse var tråkig — om man lyssnade till den i radio och TV. Men socialdemokraterna förde också en annan valrörelse. Det gav partisekreteraren Bo Toresson besked om på valnatten.

Någon gång i slutet av juli hade han och Ingvar Carlsson haft ett samtal. Ebbe Carlsson-affären och alla andra s-märkta skandaler gjorde det litet svårt att komma fram i massmedia på ett positivt sätt. Nu gällde det att satsa på valarbetarna! Och valarbetarna, det är inte s-märkta motsvarigheter till de tappra, frivilliga och ideella krafter som de borgerliga partierna har att lita till i valrörelsen. Nej, det handlar i stället om tiotusentals på heltid betalda personer som hela den socialdemokratiska maktapparaten med dess olika förgreningar i fack, bildningsförbund m m ställer till förfogande.

Så gick det ju också bäst i traditionellt socialdemokratiska områden där enskilda personer kunde nås och bearbetas och förmås att gå till valurnan medan det gick dåligt för socialdemokraterna i de anonyma storstäderna där människorna mera rår för sig själva.

Det är inte utan att den socialdemokratiska rörelsens grepp om människorna på mindre orter i dagens Sverige för tanken till prästens och patrons ställning i det gamla "översamhället". Socialt tryck kan ta sig många former.

Massmedias maktmissbruk

Hemming Sten utnämnde i sin TV-krönika i Svenska Dagbladet utfrågarna Elisabeth Höglund och Christer Petersson till valrörelsens stora förlorare. Omdömet fälldes dock före valdagen. Allt skall givetvis inte skyllas på TV, men nog bör det envisa gnatandet om marginalskatteeffekterna ha bidragit till att befästa myten om de borgerliga som de rikas partier. Ty även om intervjuarnas uppträdande resulterade i ökad publik-sympati för de värst ansatta offren, blev de bespottade stenarna ändå våta.

Det skulle vara en förolämpning mot vederbörande journalister att de inte begriper att marginalskattesänkningar med naturnödvändighet ger de rika mest. Därför ligger misstanken nära till hands att ältandet av detta tema gentemot Westerberget och Bildt, tillsammans med att det undveks i hovintervjun med Carlsson, har andra orsaker.

Alldeles oavsett om eländet berodde på partiskhet eller brist på professionalism (eller bådadera) aktualiserar det en för demokratin väsentlig fråga i massmediaåldern. TV kan ha ett avgörande inflytande på en valutgång, och valresultatet får inte läggas i händerna på personer som ens kan misstänkas vara partiska. Ingen människa i media kan vara fri från partisympatier, och det kan inte undvikas att dessa färgar hans urval av frågor, sätt att fråga, tal och åtbörder. Risken är stor att tittaren påverkas, i synnerhet som intervjuaren utges för att vara objektiv.

Lösningen är givetvis att varudeklarera utfrågarna. Man kunde exempelvis — såsom skedde i radion en gång i världen —

låta partiledarna utfrågas av en panel tunga politiska journalister. Åskådarna kan då klart bedöma vilka frågor som är till för att sätta vederbörande partiledare på pottkanten och vilka som är avsedda att ge honom en chans att föra fram sina favoritteman. Ett sådant system skulle göra det möjligt att bedöma partiprogrammens styrka och svagheter på ett helt annat sätt än de nu genomlidna intervjuerna.

En sådan panel av proffs skulle säkert heller inte slösa tid — och sitt eget förtroendekapital — på att fråga Alf Svensson hur sjunde budet låter.

Borgerligheten och kyrkan

I årets kyrkofullmäktigeval klarade sig de icke — socialdemokratiska partierna bra, man frestas säga som vanligt. Det vore lätt för en utomstående att se dessa valframgångar som ett tecken på styrka och som en viss tröst över att det gick sämre i de politiska valen. Bilden har dock mörka skuggor.

För det första är valdeltagandet lågt. Man brukar räkna med att omkring 15 % av de röstberättigade orkar bege sig till vallokalen. För det andra är kyrkofullmäktige knappast de fora, där kyrkans ödefrågor behandlas eller där den svenska lutherdomens framtida väg utstakas. Detta sker alltmör i de rikskyrkliga organen i Stockholm och Uppsala.

Och den "kyrkopolitik" som där utformas har inte givet något med borgerliga idéer att göra. Om kyrkan en gång var massivt konservativ till personbesättning

och ideal är bilden idag mångtydig. Att tolka de två senaste årtiondena som en ren radikaliserings är sannolikt fel. Ofrånkomligt är dock att de övertygelser som framför allt yngre präster och tjänstemän har i sociala och politiska frågor ligger långt mera till vänster än tidigare. Kyrkan har inte partipolitiserats, men "hjärtat sitter till vänster" oftare än förr. Härtill bidrar också de nya metoderna för val av delegater till kyrkomötet.

Vad har bidragit till denna radikaliserings? Orsakerna är säkert flera. Klart är att det sena 60-talets vänstervåg spelat in. (Kyrkan har sitt eget "1968" i form av det världskyrkliga möte som hölls i Uppsala detta år, och som inverkat med kraften av en väckelse på många yngre teologer.) Att den "nya" utvecklingen internationellt inom kyrkorna är radikal har också givit känslan av att den traditionella teologin är kraftlös och förlegad.

Viktigt är nog också, att den moderna borgerligheten inte alls som för en eller ett par generationer sedan känner sig som delaktig i en specifikt kristen livsstil. En rationellt teknisk syn på tillvaron samt en stark betoning av individen på gemenskapens bekostnad bidrar att försvaga banden till kyrkan och bredda klyftan mellan de kyrkligt aktiva och borgerligt röstande.

Detta är synd, ty den borgerliga föreställningen om ett personligt ansvar, om familjen som ett moraliskt värde och om personlig äganderätt är ingen fiende till idén om "de troendes samfund" eller till kravet på kristet engagemang. Dessa förutsätter tvärtom varandra. Idag hotas kyrkan av en slentrianmässig vänstervridning, varvid viktiga borgerliga insikter åsidosättes. Därför skulle ett nytt närmande mellan kyrka och borgerlighet behöva

ske. Det räcker inte att borgerliga representanter-bänkar sig i landets kyrkofullmäktige.

Kanske skulle ett skiftande av kyrkan från staten kunna bli den yttre förutsättningen för ett sådant närmande?